

diversimode ipsum interpretantur, verbis potius quam re inter se dissidere videntur. Nam qui de viribus naturæ illud sumunt, non excludunt, ut vidimus, gratiam medicinalem, ad ardua ac difficiliora præcepta servanda, aut ad graves subinde incurrentes tentationes superandas necessariam, quæ ex Christi meritis datur (1). Eo autem sensu vocant vires naturæ, quatenus actiones ejusmodi gratiæ adjumento factæ non prætergrediuntur terminos moralis honestatis; et sic effugiunt difficultates, quæ in aliorum expositione urgentur. Qui vero de viribus gratiæ istud effatum sumunt, gratiæ nomine significant illas, ut Augustinus vocat, fidei conceptiones, quæ in infidelibus ipsis quandoque reperiuntur, et largo quodam sensu ad actus supernaturales infidelium disponunt ob subsequentes gratias, quas accipit (2).

Ad 5, *Dist.* In sensu modo exposito, *conc.*; in sensu semipelagianum, *neg.* Prolata enim hujus effati explanatio semipelagianum sensum excludit. Exinde etiam patet, nullam amplius adesse causam, cur inuratur hæc nota tot tantisque viris, qui per tot secula illud axioma de naturæ viribus exposuerunt (3). Hanc calumniam Novatores seculi XVI primum intenterunt in scholasticos, utpote nimis aperte ipsorum erroribus adversantes (4); postea ingeminarunt Jansenistæ eadem de causa; ac nimia forsitan levitate nonnulli scriptores catholici adoptarunt, non advertentes, se hac ratione Ecclesiæ obrectatoribus causam

(1) Certum est in præsentium rerum ordine quamlibet gratiam dari a Deo per Christi merita, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. Attamen accuratius Theologi distinguunt gratiam proprie dictam, quæ incipit a vocatione ad fidem, ab illa quæ tribuitur infidelibus negativis et est improprie dicta; solent cum SS. Augustino et Prospero priorem gratiam vocare *gratiam Christi*, aut *gratiam per Christum*, aut etiam *gratiam Salvatoris*; posteriorem autem, quæ datur infidelibus negativis, et incipit ab imperfectissima Dei cognitione, vocare solent peculiari nomine *gratiam Dei*. Cfr. doctus P. Steph. De Champs, S. J. *De hæresi Janseniana*, lib. III, disp. 8, cap. 42, n. 3 et seqq., vol. un. fol. edit. Paris. 1728, P. Souciet. Hæc autem distinctio præ oculis habenda est, eum lucem afferat ad controversias sequentes dirimendas.

(2) Hæc sunt S. Augustini verba ex lib. 1, *Ad Simplic.* quæst. II, n. 2: *Fiunt ergo inchoationes quædam fidei, conceptionibus similes; non tamen solum concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur æternam.*

(3) Cfr. Lessius, *De gratia efficaci*, cap. 10, atque *Append. ad cap. 10*, ubi ostendit Scholasticos communiter, si unum aut alterum excipias, præfatum axioma per trecentum et amplius annos intellexisse de faciente quod in se est ex viribus naturæ, nempe eo sensu, qui a nobis expositus est. Sed. vid. præsertim Carol. Du Plessis d'Argentré, op. cit. in opusculo: *Observationes in testimonia Doctorum scholasticorum, qui a duodecimo seculo ineunte ad hanc usque ætatem de gratia pro conditione corruptæ naturæ disputarunt*, art. 1, § 15 et seqq., ubi accurate in mentem Scholasticorum inquirunt circa istud axioma, eosque vindicat a Novatorum calumniis de pelagianismo aut semipelagianismo.

(4) Hos recensitos vide apud Vasquez, loc. cit. disp. xci, cap. 10.

præbere eam objurgandi, quod passa sit impune ac publice in scholis tradi per tantum temporis spatium doctrinam hæreticam, neque pro sapientia et auctoritate, qua pollet, unquam in eam adverterit, ut decuisset; *obscuratas* proinde nonnullas in Ecclesia veritates esse, donec ejus vigilantiam hæretici excitaverint. Quæ omnia absurda sunt, atque a veritate et pio Catholicorum sensu aliena. Quod si nonnulli scholastici ulterius, quam par erat, progressi sunt, nec verba omnia ad amissum temperarunt, exigui numero hi sunt (1), nec confundendi cum multitudine eorum, qui præfatum axioma sensu exposito acceperunt, ac proinde nunquam docuerunt, homines per opera moralis honestatis Deum sibi conciliare ad gratiam tribuendam, intuitu alicujus meriti etiam de congruo, quod talibus operibus inesset, prout Semipelagiani docebant.

CAPUT IV.

DE NATURA AC DIVISIONE GRATIÆ ACTUALIS IN ORDINE AD COOPERATIONEM LIBERI ARBITRII.

In salebrosam hic incidimus quæstionem, quæ non solum Catholicos a Novatoribus ac Jansenistis dividit, sed magnam præterea et acerbam in scholis excitavit contentionem.

Duo sunt, quæ difficultatem ingerunt, infallibilis nempe vis et efficacia gratiæ ac libertas sub ejusdem efficacis gratiæ motione. Ambo hi articuli, ut dicturi sumus, ad fidem spectant; conatus propterea theologorum eo tendunt, ut ambos adstruant ac simul amico fœdere componant. Dum in id incumbunt, alii videntur nimis solliciti de gratiæ virtute extollenda cum detrimento humanæ libertatis; alii vero, dum volunt humanæ libertati prospicere, videntur id præstare cum gratiæ virtutis et efficacis jactura. Hinc diuturnæ querelæ, quibus altera schola alteram exagitabat. Nos in pacis viam, quam nobis constitimus, insistentes, expositis ac profligatis Novatorum ac Jansenistarum erroribus, qui germanæ catholicæ doctrinæ adversantur, diversa scholarum placita, prout ab ipsorum patrocinatoribus propugnantur aut impugnantur, afferemus, uniuscujusque judicio relinquentes, ut illud quisque systema eligat, quod viderit melius scopum attingere, ac solvere difficultates, quæ ab ejusdem gratiæ adversariis proponi solent. Neque enim nunc tempus rixandi est, sed potius jungendi vires animosque ad teterrimos propuisandos impetus, quibus Dei et Ecclesiæ hostes

(1) Calvinus, *Instit.* lib. II, cap. 3, § 10, scribit: *Qua gratia non quolibet promiscue dignatur Dominus, quemadmodum vulgo jactatur illud, nisi fallor, Occidentum, eam nemini denegare facienti quod in se est. Et ibid. § 15 indiscriminatim Pelagianos vocat Catholicos omnes, qui suo dogmati repugnant. Wegscheider, op. cit. § 149: *Placita Semipelagianorum*, inquit, *qui initia emendationis e viribus animo humano insitis, progressum vero e gratiæ divinæ auxiliis repetere maluerunt, haud paucis per multa secula probata fuerunt. Sæpe præterea meminit semipelagianismi Scholasticorum.**

religionem aggrediuntur, quo optimis quibuscumque nihil antiquius esse debet.

Ut igitur propositum assequamur, animadvertendum est, 1° præsentem controversiam de gratia præveniente agitari; 2° hanc gratiam spectari posse aut in genere aut in specie, seu, vel in se et natura sua, vel in suis effectibus. Gratia præveniens in genere, prout modo in scholis accipitur, consistit, ut superius diximus, in illustratione mentis, ac in impulsu seu motu voluntatis, ac demum in auxilio ac robore addito hominis infirmitati; quæ omnia sunt essentialiter supernaturalia. Omnis itaque gratia *illuminat, movet et auxiliatur*; itaque in his homo semper passive se habet.

In hoc propterea sensu omnis gratia est semper *efficax ab intrinseco*, ut præfertur, talis vero efficacia, quæ præscindit a futuro hominis consensu, in scholis *efficacia virtutis* nuncupatur. Hac porro homo instructus potest vel bonum agere, vel a malo declinare; contra vero hæc destitutus nulla ratione valet ad bonum salutare assurgere, neque, si gravibus appetitur tentationibus, a malo abstinere aut bonum naturalis ordinis præstare, si arduum ac difficile sit, prout ostendimus.

Sed præter hanc efficaciam virtutis alia efficacia admittitur, quæ *connexio* dicta est, ac respicit futurum hominis consensum. Hinc, si adsit hæc efficacia connexionis, gratia dicitur *efficax*; sin vero hæc efficacia connexionis desit, ita ut non habeatur consensus, gratia dicitur *sufficiens*. Atque exinde profluit celeberrima illa in scholis distinctio gratiæ in *efficacem et sufficientem*.

Si excipias Pelagianos, Socinianos ac Rationalistas, quos superius refutavimus, nemo est qui non agnoscat hanc connexionis efficaciam, cujus indicia sunt bona hominum opera, nec nulla viget in hac parte controversia. Ast ejusmodi connexio inter gratiam et consensum in quoniam consistit?

Juxta Lutheranos et Calvinistas sita est in physica quadam vi necessitatem inferente, cui humana voluntas refragari non possit.

Juxta Jansenianos in cœlesti quadam consistit delectatione voluntatem physice prædeterminante ac necessario eam ad consensum trahente, utpote quæ sit intensior opposita concupiscentiæ delectatione et illius relative per gradus victrix.

Juxta Thomistas repeti talis connexio debet ex physica prædeterminatione ad actum salutarem.

Juxta Augustinianenses, saltem in præsentium hominis lapsu statu, in delectatione cœlesti, quæ sit gradibus superior oppositæ effræni concupiscentiæ, reponenda est.

Hi omnes proinde efficaciam gratiæ repetunt ab ipsa natura et essentia gratiæ, quæ secum includit actum, ad quem movet; vocantque propterea gratiam efficacem *a se et ab intrinseco*, cum hoc tamen discrimine, quod Novatores ac Jansenistæ doceant, gratiam actum includere, seu ad eum movere ac

PERRONE. I.

prædeterminare *necessario*, ceteri autem id *libere* gratiam efficere contendunt.

Congruistæ, respicientes essentialem hanc gratiæ connexionem cum actu seu effectu, confugiunt ad præscientiam divinam atque ad efficaciam gratiæ, seu potius connexionem gratiæ ipsius cum hominis consensu repetunt tum ex vi gratiæ, tum ex præscientia Dei, qui eam certo cognoscat, quid futurum sit, si talis gratia daretur, et decreverit aliquem convertere, eam gratiam confert, cui prævidet certo hominem esse consensurum. Hanc idcirco gratiam vocant efficacem *ab extrinseco*, ex præviso nempe libero hominis consensu.

Quod vero spectat ad gratiam *sufficientem*, ea est cui homo resistit, seu cui non consentit; nonnulli eam vocant *inefficacem*, non *inefficacia virtutis*, sed respectu consensus, quem reipsa ab homine non obtinet.

Calvinus post Lutherum nullam gratiam mere sufficientem admisit.

Jansenius fidissimus eorum discipulus gratiam vere ac mere sufficientem nunquam pariter agnovit, nec nisi verbo tenus ab iis differt.

Ex scholasticis Thomistæ et Augustinianenses inefficaciam gratiæ sufficientis repetunt ab ipsa natura seu essentia gratiæ, quæ dat quidem *posse*, sed non dat *agere*, seu *possibilitatem* tantum confert, non autem *actum*.

In sententia Congruistarum ejusmodi inefficacia a solo pendet voluntatis arbitrio.

Nostri muneris proinde est, primo hominis libertatem sub gratiæ motione tueri adversus Novatores ac Jansenistas; deinde tentamina exponere, quibus theolog. juxta uniuscujusque scholæ placita, gratiæ efficaciam cum libertate conciliare admissi sunt; tertio denique gratiæ sufficientis existentiam vindicare. Hæc autem tribus peculiaribus articulis præstabimus.

ARTICULUS I. — De gratiæ efficaci.

Novatorum doctrina circa naturam gratiæ, quæ hominem necessario impellat et adigat ad operandum, connectitur cum ipsorum theoria de primi parentis statu ac sequenti lapsu, quam supra exposuimus. Cum enim homo per peccatum in ipsorum hypothese omnem actionem seu, ut vocant, *activitatem* voluntatis amisit ac ipsam *potentiam* ad volendum in ordine potissimum ad justificationem, plane consequitur hominem ad instar machinæ aut lapidis per moveri a Deo debere. Hoc principium, quod sub alio verborum apparatu sibi Jansenistæ usurparunt, eos pariter adduxit in eandem consecutionem. Inde enim Jansenius theoriam suam de systemate delectationis relative per gradus victricis, quo homo lapsus necessario ab alterutra delectatione, cœlesti aut terrena, ageretur, mutuatus est. Aut enim homo omni destitutus intrinseca ac propria voluntatis actione dominio subest victricis concupiscentiæ, et necessario in malum ac peccatum fertur; aut subest domi-

(Quarante-deux.)

nio victicis delectationis celestis, et necessario ad bonum adigitur ac physice prædeterminatur (1); nec tamen sub hoc imperio meriti aut demeriti incapax fit (2). Etsi vero, si rem spectemus, perniciosus hic error tum Novatoribus tum Jansenistis communis sit, atque ex eodem principio profluat, cum nihilominus diversa ratione Novatores ac Jansenistæ eundem tueantur, hinc distinctis propositionibus eum oppugnare cogimur.

PROPOSITIO I.—*Gratiæ efficacia nullam infert homini necessitatem, seu homo liber est in actibus salutaribus.*

Est de fide; definita enim est a Concilio Tridentino adversus Novatores, sess. VI, can. IV: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum et excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet, neque posse dissentire, si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere mereque passive se habere, anathema sit.*

Sic autem ex sacris litteris ejus veritatem ostendimus: Ubi voluntas se ipsam movet, fleclit atque ad agendum determinat, ubi agit et operatur, ubi demum sic agit et operatur, ut possit non agere et operari, ibi auxilium divinum seu gratia, neque accedendo neque movendo, nullam infert voluntati necessitatem, atqui ita se habere voluntatem in operibus piis ac salutaribus, ac propterea cum gratia efficaci peractis aut peragendis, Sacra Litteræ luculentissime docent.

Ac primum quidem inter cetera testimonia hæc aperte ostendunt: Zach. I, 3: *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos*; Ps. CXVIII, 142: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas*; et Apostolus, I Timoth. IV, 7, sic Timotheum hortatur: *EXERCE teipsum ad pietatem.*

Alterum vero constat ex eodem Apostolo, qui Philipp. II, 12: *Cum metu, inquit, et tremore salutem vestram OPERAMINI*; et I Cor. III, 8, scribit: *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem; Dei enim sumus adjutores* (græce *συνεργοί*, id est, cooperatores) (3); qui præterea de se ipso testatur, ibid. XV, 10: *Gratia ejus in me vacua non fuit; sed abundantius illis omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum.*

Tertium denique evincunt, quæ leguntur, Ecol. XXXI, 10: *Qui potuit transgredi et non est transgressus, facere mala et non fecit*; ac I, Cor. VII, 37: *Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, et hoc quidem judicavit in corde suo, servare virginem suam, bene facit.*

(1) Ita Jansenius, lib. viii, *De gratia Salvatoris*, cap. 3, cujus verba inferius dabimus, ubi etiam hoc systema fusius enucleare contendimus.

(2) Cfr. Tract. *De Deo Creat.* n. 494 et seqq.

(3) *ἕκαστος τῶν ἰδίων μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἵδιον κόπον. Θεοὶ γὰρ ἵμεν συνεργοί.* Hujus vocis occasione Novatores vocant Catholicos, docentes liberam ad gratiam cooperationem, *Synergistas*.

Post adeo aperta Scripturarum oracula supervacaneum foret, Patrum congerere sententias ad eandem adstruendam veritatem, cum Calvinus ipse unanimem ipsorum consensum contra se esse plane fateatur; sic enim scribit: *Voluntatem movet (gratia), non qualiter multis seculis traditum est et creditum, ut nostræ postea sit electionis, motioni aut obtemperare aut refragari, sed illam efficaciter afficiendo* (1). Quoniam vero in S. Augustino patrocinium se invenisse jactat, ideo illi unius S. Augustini auctoritatem opponimus, qui integrum librum *De gratia et libero arbitrio* ad refellendum exitiosum Calvinii errorem scripsisse visus est. Sic porro scopum suum in hoc opere exarando ab ipso limine aperuit S. Doctor: *Quoniam sunt quidam, inquit, qui sic gratiam Dei defendunt, ut negent hominis liberum arbitrium, aut, quando gratia defenditur, negari existentem liberum arbitrium; hæc aliquid scribere... compellente mutua charitate, curavi* (2).

Absurda demum, quæ ex Novatorum hypothesi sequuntur in omnium oculos veniunt. Illa siquidem semel constituta, impune homines in quævis flagitia proruere possent sub prætextu, quod ea gratia destituti sint, qua impellantur in bonum. Nulla jam aut virtuti laus aut meritum relinqueretur; nullum incitamentum homini superesset, quo ad bene ac pie agendum excitaretur, aliaque his similia, quæ longum esset enumerare. Verum his prætermisissis sic pressius Novatores perstringimus: Falsa est ea doctrina, quæ ex falso profluit principio; tale porro est principium Novatorum, amissum nempe et extinctum fuisse primi parentis peccato liberum voluntatis arbitrium, ut suo loco ostendimus (3). Ergo.

DIFFICULTATES.

Obj. prima. Efficacia, quam Scripturæ tribuunt gratiæ, talis est, ut omnem indifferentiæ activam libertatem homini adimat. Etenim, Ezech. XXXVI, 26, ex Dei nomine legitur: *Auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum... et faciam ut in præceptis meis ambuletis*; et Joan. VI, 44: *Nemo potest, inquit Christus, venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*; et v. 45: *Omnis, qui audit a Patre et didicit, venit ad me.* Apostolus denique, Philipp. II, 13: *Deus est qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate.* Gratia igitur Christi nullam in homine actionem relinquit, qui passive omnino se habet sub ipsius potentia et actione.

Resp. *Neg. antec.* Ad adductas vero probationes, resp. 1^a generatim, *Dist.* Et adducta testimonia hisque similia infallibilem divinæ gratiæ efficaciam adstruunt, qua Deus ab humana voluntate obtinet quidquid vult, *conc.*; adstruunt gratiæ efficaciam, quæ necessitatem inferat, *neg.* Contrarium enim ubique

(1) *Instit.* lib. II, cap. 3, § 10, edit. Amstelodam. 1667.

(2) Cap. 1.

(3) Tract. *De Deo Creat.* loc. cit. Cfr. etiam Bellarm. lib. VI, *De grat. et lib. arbit.* cap. 40 et seqq.

Scripturæ supponunt, ut probationes, quas protulimus, imo et totius salutis œconomia juxta easdem Sacras Litteras ostendunt. Quo autem pacto infallibilis gratiæ efficacia et illæsa humana libertas simul amice consistant, gordius nodus est, quem jampridem S. Augustinus agnovit et prædicavit illis verbis: *Ista quæstio, ubi de arbitrio voluntatis et Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut, quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur, quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri* (1). Ad ipsum enodandum scholarum systemata invecata sunt, de quibus postea. Interim utrumque tenendum, tum nempe infallibilis gratiæ effectus, tum libera hominis cooperatio, ut fides docet, etsi utriusque nexum intime pro imbecillitate rationis nostræ minime introspicimus. Effata autem Scripturarum, quæ objiciuntur, hanc veritatem minime evertere, vel ex eo constat, quod ipsa gratiæ effectum tantummodo patefaciant, quin attingant, modum quo hominis assensus obtineatur, quem plane liberum esse alibi aperte declarant. Hisce positis, ad singula descendimus.

Ezechielis verba gratiæ vim significant, qua peccatorum corda fluctuantur ad conversionem, *conc.*; vim, quæ necessitatem inferat, *neg.* Alioquin Deus ea locutione usus non esset: *Et faciam, ut in præceptis meis ambuletis*, id est, efficiam, *ut in præceptis meis ambuletis*, ut expresse dicitur in loco parallelo, XI, 19, per novum Spiritum, quem eis promittit. Nec obest metaphora *cordis lapidei* ad significandum cor pertinax et indocile, quod opponit *cordi carneo*, apto scilicet recipiendæ disciplinæ (2); attendendum siquidem est in troporum usu ad indolem hebraicæ linguæ (3).

Trahit Pater ad Filium modo liberæ humanæ voluntati consentaneo, *conc.*; auferendo libertatem, *neg.* Videte, inquit S. Augustinus, quomodo trahit Pater: *docendo delectat, non necessitatem imponendo* (4). Sic etiam: omnis qui audivit a Patre et didicit, venit ad Christum per liberam cum gratia cooperationem, *conc.*; necessitate ductus, *neg.*

Deus denique operatur in nobis velle, nos excitando et adjuvando, ut libere velimus, *conc.*; ipsum velle in nobis ac sine nobis producendo, *neg.* Non enim, quia dixit (Apostolus): *Deus est enim qui operatur in nobis et velle et operari pro bona voluntate, ideo liberum arbitrium abstulisse putandus est. Quod si ita esset, superius non dixisset: Cum timore et tremore vestram ipsorum salutem operamini.* Ut iterum hunc locum exponit S. Augustinus (5).

Inst. Peccatores in Scripturis passim mortui ac sepulti dicuntur; nihil igitur operantur, cum per Christum gratiam in vitam revocantur.

- (1) Lib. *De grat. Chris.* cap. 47.
- (2) Cf. Rosenmüller, in hæc loca.
- (3) Cf. Bellarm. lib. VI, *De grat. et lib. arbit.* cap. 15, n. 3, 4, 5.
- (4) Tract. *xxvi in Joan.* n. 7. Cfr. etiam ib. n. 4, 5, 6.
- (5) Lib. *De grat. et lib. arbit.* c. 9.

Resp. *Neg. cons.* Licet enim peccatores reipsa mortui sint in ordine ad vitam spiritualem, fruuntur tamen vita naturali; dum propterea per gratiam prævenientem excitantur, capaces fiunt ad assensum præstandum, si eidem gratiæ velint obtemperare (1).

Obj. secunda. S. Augustinus totus est in ineluctabili gratiæ vi commendanda adversus Pelagianos ac Semipelagianos. Etenim 1° in lib. *De grat. Christi*: *Deus, inquit, (per gratiam) ita docet, ut, quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat* (2). 2° Et in lib. *De corrup. et grat.* scribit: *Subventum est infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter et INSUPERABILITER ageretur* (3); 3° et iterum ibid.: *Non est dubitandum, inquit, voluntati Dei... humanas voluntates non posse resistere* (4). Et rationem reddit, 4° adjiciens: *Sine dubio habens humanorum cordium, quo placeret, inclinandum omnipotentissimam potestatem* (5). Et hæc speciminis gratia; 5° siquidem S. Doctor totus in eo est, ut hanc veritatem incalect et adstruat. Ergo.

Resp. *Neg. antec.* Tantum enim abest, ut hanc ineluctabilem gratiæ vim statuat S. Augustinus adversus Pelagianos ac Semipelagianos, ut nulla usquam de hoc argumento inter sectarios illos et sanctum Doctorem intercesserit disceptatio. Quin potius cum ab ejus æmulis hæc impacta fuerit S. Augustini calumnia, hanc ipse totis viribus a se repulit ac propulsavit, ut tum ex dictis tum ex dicendis planum fiet. Scopus igitur Augustini hic est, ut adstruat certitudinem infallibilem divinæ prædestinationis. Porro, ut hoc sibi propositum obtineat, ad duplex confugit adjumentum, nempe ad omnipotentiam Dei et ad ejus scientiam. Ad omnipotentiam quidem, quatenus ipsa plures habet gratias in sua potestate, ita ut, si homo uni resistat, aliam ei tribuat; ad scientiam vero, quatenus eam tribuat, cui prævidet hominem libere consensurum. Quare duo hæc semper S. Doctor conjungit, ex. gr. dum scribit ad Simplicianum: *Quoniam non potest effectus misericordiæ Dei esse in hominis potestate, ut frustra ille miseretur, si homo nolit; quia, si vellet etiam ipsorum misereri, posset ita vocare, quomodo illis aptum esset, ut et moverentur, et intelligerent, et sequerentur* (6). Et paulo infra: *Nullius Dei frustra miseretur; cuius autem miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat* (7). Nec unquam destitit S. Doctor ab horum attributorum conjunctione in gratiæ virtute exponenda, ita ut in postremo suorum operum adversus Julianum scribat: *Absit ut impediatur ab homine omnipotentis et cuncta præscientis intentio* (8). Frustra

(1) Cfr. Bellarm. lib. VI, *De grat. et lib. arbit.* cap. 45, n. 23, 24.

(2) Cap. 14.

(3) Cap. 12, n. 38.

(4) Cap. 14, n. 45.

(5) Ibidem.

(6) Lib. I, q. II, n. 15.

(7) Ibid. n. 15.

(8) *Oper. imperf. contra Jul.* lib. I, cap. 93.

autem confugisset ad Dei præscientiam, si Deus voluisset necessitatem inferre humanæ voluntati; ad hoc enim satis erat, urgere solam omnipotentiam.

Deinde perperam permiscet adversarii omnipotentiam cum gratia Dei. Gratia enim, utpote creata ac finita, potest suo effectu frustrari, non autem Dei omnipotentia, cui nulla resistere profecto potest creata voluntas. Et hinc responsio patet ad singula objecta testimonia aliaque id genus, quæ afferri possent. Verumtamen, ut illuc etiam admoveamus hæc principia, sic pergamus.

Ad 1, *Dist.* Ita Deus docet, ut homo videat, appetat, ac perficiat libere, *conc.*; necessario, *neg.*

Ad 2, *Dist.* Ageretur, id est, corroboraretur infirmitas humanæ voluntatis adversus concupiscentiam et hujus vitæ calamitates, *conc.*; ageretur ad indeclinabiliter et insuperabiliter (1) operandum, *neg.* Hunc enim sensum postulat totus contextus. Hæ enim voces non in humanam voluntatem eadunt, sed in concupiscentiam et adversitates hujus vitæ, a quibus voluntas, divina gratia instructa ac roborata, superari non possit, si gratiæ firmiter obtemperare stauerit. Subdit enim post citata verba: *Et ideo, quamvis infirma (voluntas), non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur (2).*

Ad 3, *Dist.* Voluntati Dei resisti non potest, *conc.*; Dei gratiæ juxta dicta, *neg.*

Ad 4, *Dist.* Cum vocat, ut scit ei congruere, ut vocantem non respuat, *conc.*; necessitatem inferendo, *neg.*

Ad 5, Nego talem unquam fuisse mentem S. Au-

(1) Non levis exorta est controversia circa germanam hujus loci lectionem. Alii enim contendunt, legendum esse *insuperabiliter*, alii vero *inseparabiliter*. Maurini editores legunt *insuperabiliter*, quin admoneant, ut alias facere solent, non paucos codices huic lectioni refragari. Ante ipsos eandem lectionem usurparunt editores Lovanienses, in edit. Antwerpiana ex officina Plantiniana, 1576. Demum retinuit Joan. Clericus in nova editione recensionis Benedictinorum, quam dedit sub eodem nomine loci, anno 1700, siquidem typis prodit *Antwerpia sumptibus societatis*, cum exploratum sit hanc editionem infideliter factam fuisse ab hæreticis Amstelodami. Cfr. *Acta SS. Bolland.* ad diem 28 Augusti, p. 214, ubi fraus detegitur. Hæc editio ab ipsis sectariis improbat; nam et interdum verba in ea mutata sunt et integræ periodi sublata. Quod quidem monui, ne minus cauti decipiantur. Ceterum plures MSS. codices utrique lectioni favent. Habent inter ceteros *insuperabiliter* cod. S. Marci, 662, l. xi; cod. 5 Medic. plut. 12, 5, 15; cod. 8 et 21 Med. Fesul. sec. xv. Habent *inseparabiliter* ms. s. Marci 642, 5, xiii; item 668, 5, x. Optima nota: ms. Sancti Marci, 661, anni 1429, legit *inseparabiliter adjuvetur*. Sed quæcumque lectio retineatur, perinde est; sensus enim catholicus, quem exposuimus, eodem recidit. Ex quo jam detegitur pessima agendi ratio Clerici in edit. citata, ubi ad hæc S. Augustini verba in margine posuit: *Gratia, qua infirmæ voluntati subvenitur, eam indeclinabiliter et insuperabiliter agit.* Cfr. tamen March. Scipion. Maffejus, *Hist. theologica gratiæ*, lib. xii, cap. 7, § 2, edit. cit. p. 200.

(2) Cfr. Tricassinus, *De indifferenti lapsi hominis arbitrio*, part. 1, sect. ii, et part. iii, sect. iii, § 1, ubi egregie hoc versat argumentum.

gustini, qui ex professo hunc errorem respuit ac toties refellit; *Liberum ergo, inquit, arbitrium evacuanus per gratiam? Absit, sed magis liberum arbitrium statuimus (1).*

PROPOSITIO II. — *Gratia efficax non consistit in delectatione cælesti indeliberata, superiori, et relative ad minorem oppositam concupiscentiam victricem, voluntatem ad assensum necessario impellente.*

Est de fide adversus Jansenium, cujus quinque propositiones, quas referemus, tanquam hæreticæ damnatæ sunt a Romanis Pontificibus, quorum judicium exceperit et probavit universa Ecclesia (2). Id ipsum patet ex canone superius relato Concilii Tridentini, in quo anathema iis dicitur, qui asserunt per gratiam tolli liberum arbitrium (3).

(1) Lib. *De spirit. et litt.* cap. 50. Cfr. Tricass. op. cit. tota parte ii in qua octoginta argumentis ex S. Augustino depromptis luculenter ostendit, S. Doctorem constanter indifferentem voluntatis humanæ libertatem sub gratia prædicasse; tum parte tertia, in qua plenissime solvit difficultates Calvinii et Jansenii. Vid. præterea Maffejus opus citatum lib. xiv.

(2) Cfr. Tournely, *Tract. De grat.* part. i, quæst. iii, *De Jansenio*, ubi late totam historiam Jansenismi ejusque damnationis prosequitur. Cfr. etiam Deschamps, op. cit. *Præfat.*

(3) Frustra Janseniani eo prætextu adnituntur se anathemati Tridentini Concilii subducere, quod Jansenius profiteatur se liberum arbitrium tueri sub gratia, quia ipsi non opponitur nisi coactio, non autem necessitas. Frustra, inquam, quia Calvinus ipse ultro fassus est, et quidem sapissime, se non aliud admittere liberum arbitrium, quam quod immune est a coactione, quæ sola verè libertati opponitur. Plura possem ad hoc ostendendum ex Calvino testimonia promere; sed istud, ne nimis sim, sufficiat, quod extat, *Instit. lib. ii, cap. 3, § 5: Porro, inquit, quod libertate abdicatam voluntatem dico necessitate in malum vel trahi vel duci, mirum est si cui videatur aspera locutio, quæ nec absolum habet quidpiam, nec a sanctorum usu aliena est. Offendit autem eos, qui inter necessitatem et coactionem distinguere nesciunt. At si quis eos interroget: Annon Deus necessario bonus sit? Annon diabolus necessario malus?... Ergo, si liberam Dei voluntatem in bene agendo non impedit, quod necesse est illum bene agere; si diabolus, qui non nisi male agere potest, voluntate tamen peccat, quis hominem ideo minus voluntarie peccare dicet, quod sit peccandi necessitati obnoxius? Sed cohibere me nequeo ab alio ejusdem hæresiarchæ textu asserendo ex lib. ii, *De lib. arb. advers. Pighium*, edit. 3. Genæ, pag. 155, ubi: Si coactioni, inquit, opponitur libertas, liberum esse arbitrium et fateor et constanter assero, ac pro hæretico habeo, quisquis secus sentiat. Si hoc, inquam, sensu liberum vocetur, quia non cogatur, aut violenter trahatur externo motu, sed sponte agatur sua, nihil moror. Nec alia fuit sententia Lutheri, qui in libro *De servo arbitrio*, fol. 468, ita mentem suam aperit: Sequitur nos necessario operari; necessario vero dico, non coacte; hoc est, homo, cum vacat Spiritu Dei, non quidem violentia, vel captus oborto collo, nolens facit malum, sed sponte et libenti voluntate facit. Hoc vocamus modo necessitatem immutabilitatis, quod voluntas sese mutare et vertere alio non possit. Rursus ex altera parte, si Deus in nobis operatur, mutatu et blande assibilata per Spiritum Dei voluntas iterum vera lubentia et pronitate ac sponte sua vult et facit, non coacte, pro natura voluntatis, quæ si cogere, voluntas non esset; nam coactio potius est, ut sic dicam, noluntas. Alia plura cfr. apud Deschamps, lib. op. cit. i, disp. ii, cap. 2. tum lib. ii, disp. iii, cap. i.*

Jansenius suam theoriam tum alibi, tum lib. VIII, *De gratia Salvatoris*, præsertim vero cap. III, aperuit, quod sic inscripsit: *Adjutorium Christi determinat ac prædeterminat etiam physice voluntatem, ut velit, et ardentius velit, et ex quo capite istud accidat.* Porro ibid. ostendere nititur, id accidere ex delectatione: *Quæ facit, inquit, ut NECESSE SIT ANIMUM ISTUD SEQUI, et secundum istud operari, QUOD AMPLIUS DELECTAVERIT (1).* Totum vero suum systema deducit ex principio antea a se constituto de amissa per peccatum libertate indifferentiæ, ut constat ex iis, quæ scripsit lib. III et IV, *De statu naturæ lapsæ*; quo fit, ut voluntas moveri ac flecti non possit, sive ad bonum sive ad malum, nisi necessitate antecedenti ab alterutra delectatione terrena aut cælesti producta agatur.

Jam vero gratiæ efficaciam ab hac physica prædeterminatione, necessario impellente humanam voluntatem per delectationem cælestem, gradibus superiorum opposita delectatione seu concupiscentia, ac ideo necessario relative victricem, minime esse repetendam, sic in primis ostendimus. Gratia efficax non perimit liberum arbitrium, ut ex iis, quæ disseruimus in præcedenti propositione, liquet; liberum autem arbitrium non consistit in sola immunitate a coactione, sed consistit præterea in immunitate a necessitate, seu in libertate indifferentiæ, ut constat tum ex iis, quæ de hoc argumento alias egimus (2), tum ex prop. III^a Jansenii quæ ut hæretica proscripta est: *Ad merendum, vel demerendum, etc.* Ergo ab hac physica prædeterminatione, necessitate inferente humanæ voluntati per delectationem gradibus relative victricem, repetenda non est gratiæ efficacia, quæ indifferentiæ libertatem destruit.

Insuper: In eo principio constitui nequit hæc efficacia, quod est falsum, hæreticum ac pugnans cum reliqua ejusdem auctoris doctrina. Tale porro est principium Jansenii de relative victricem delectatione.

1° Falsum est. Non enim delectatio est unicum medium, quo homo, saltem proxime, e vitiis cœno educitur, atque ad conversionem ac salutem fertur, uti Jansenius constituit ac pro certo sumit; plura siquidem aliam suppetunt media, quibus homo a vitiis retrahitur, atque ad bonum inflectitur, ut Sacrae litteræ docent. Nam Eccl. I, 27, dicitur: *Timor Domini expellit peccatum*; et Jerem. XXXII, 40: *Ti-*

seqq. Cum igitur hanc doctrinam utpote hæreticam anathemate perculerit Synodus Tridentina, patet, hæreticam esse doctrinam Jansenii, ac merito proinde hanc notari ei inussisse Romanos Pontifices. Ceterum, quamvis per ambages natus sit Jansenius se a Calvino secernere, parum tamen his fidens, non obscure innuit, Calvinum ab Augustini, quam ipse autumat, doctrina non recedere; sic enim scribit, lib. viii, *De grat. Salvat.* cap. 21, p. 570, col. 2: *Quod si qua in re Calvinus cum Augustino et antiquis Patribus senserit, non propter Calvinum Augustino indignandum est, sed propter Augustinum Calvinum potius gratulandum.* Et ibid. pag. 255: *Facessat, inquit, et ista hinc invidiosa querimonia, quod Augustini sententia Calvinus aut Luthero favere videatur. Si enim Augustini est, illorum error esse non potest.*

(1) Ibid. p. 346.

(2) *De Deo Creat.* loc. c.

morem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me. Demum Christus ipse, Matth. X, 28, ait: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius time te eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam.*

Præclare diversas rationes, quibus per gratiam ad sanctitatem trahimur, post magistrum suum Augustinum S. Prosper recenset, dicens: *Trahit timor, principium enim sapientiæ timor Domini. Trahit lætitia; quoniam lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi. Trahit desiderium; quoniam concupiscit et deficit anima mea in atria Domini. Trahunt delectationes; quam dulcia enim faucibus meis eloquia tua, super mel et farum ori meo. Et quis perspicere aut enarrare possit, per quos affectus visitatio Dei animum ducat humanum, ut quæ fugiebat, sequatur; quæ oderat, diligat; quæ fastidiebat, esuriant; ac subito mutatione mirabili, quæ clausa ei fuerant, fiant aperta; quæ onerosa, sint levia; quæ amara, sint dulcia; quæ obscura, sint lucida? Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis, prout vult (1).*

Quoniam vero Jansenius S. Augustini potissimum auctoritate nititur, ineluctabilia ejusdem S. Doctoris testimonia eidem opponimus. Etenim *De peccator. merit. et remiss.* lib. II: *Etiam illa peccata juste imputari, inquit, quæ non delectationis illecebra committuntur, sed causa devitandæ molestiæ alicujus aut doloris, aut mortis (2).* Sed præcipue illud urgemus, in quo ipse Sanctus de se ipso profertur, non semper se operatum fuisse pro majori, quæ cum præveniebat, delectatione: *Non faciebam, inquit, quod et incomparabili affectu amplius mihi placebat (3).* Ex his itaque patet, 1° falsum esse, delectationem tanquam unicam rationem haberi posse, qua Deus a peccato nos retrahit. 2° Falsum esse, S. Augustinum per celebra illud effatum: *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est, intellexisse delectationem antecedentem ac indeliberatam.* 3° Falsum propterea esse, prout ex Sacris Litteris et ex B. Augustino constat, principium totius Janseniani systematis.

2° Sed hæreticum præterea est. Hæreticum enim illud principium censendum est, ex quo necessario ac evidenter profluunt hæreticæ consecutiones, quodque eas includit; tale autem est istud Jansenii principium. Posito siquidem Jansenii systemate de delectatione relative ac necessario victricem, jam sequitur:

1° *Aliqua præcepta hominibus justis volentibus et conantibus secundum præsentem, quas habent, vires sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiunt.* Cum nempe in homine justo delectatio minor cælestis, seu gratia parva, confligit cum dele-

(1) Lib. *Contra Collat.* cap. vii, inter opp. S. August. tom. x. Plura alia cfr. apud Fontaine, op. cit. in prop. XLIX Quesnelli, ubi adductis Scripturarum ac Patrum auctoritatibus ostendit, hominem moveri a pluribus aliis motivis ad bene agendum præter eharitatem et delectationem; nec non in prop. XLV.

(2) Cap. 10, n. 15.

(3) *Confess.* lib. viii, cap. 8, n. 20.

clatione terrena majori opposita, ille necessario trahitur ad peccatum. Hæc autem propositio damnata est ut *impia et hæretica*.

2° Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Cœlestis enim delectatio juxta Jansenium semper producit effectum, ad quem datur, sive superior gradibus sit sive inferior opposita delectatione. Nam, si superior sit, necessario vincit terrenam delectationem; si sit inferior, producit necessario illos indeliberatos motus, ad quos confertur. At hæc pariter secunda propositio declarata est *hæretica*, et ut talis damnata.

3° Sequitur: *Ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*; quandoquidem homo meretur etiam in his, quæ necessario agit. Quare et hæc propositio *hæretica* fuit declarata et damnata.

4° Ob eandem rationem sequitur quarta propositio, quæ ut *falsa et hæretica* dijudicata est, quæ ita se habet: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad fructum fidei; et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare*.

5° Demum profuit, quod in quinta propositione, ut *hæretica* item proscripserit, asserit Jansenius: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse*. Et enim pro iis tantum mortuus est Christus, pro quibus gratias vere sufficientes obtinuit; tales vero non sunt in Jansenii systemate nisi victrices, quas oppido plurimi non consequuntur (1).

6° Denique pugnat absurdum hoc principium cum doctrina, quam ipse Jansenius alibi proficitur. In eo enim gratiæ relativæ victrices non essent efficaces ab intrinseco; non darentur nisi habito respectu ad gradus oppositæ delectationis terrenæ seu concupiscentiæ cognitos per scientiam mediam; protoparentes peccare non potuissent in innocentia constituti; quæ tamen omnia adversantur doctrinæ, quam ipse alibi tenet, aberrant ab ejus scopo, quæque propterea ipse vehementer insectatur in Molinistis. Ergo (2).

DIFFICULTATES.

Obj. prima. 1° S. Augustinus velut axioma statuit in *Comment. in Epist. ad Galat.*: *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est* (3). 2° De indeliberata porro et antecedenti delectatione intelligendum esse celebre hoc effatum, constat ex iis,

(1) Cfr. Tournely, op. cit. part. 1, quæst. III, *Systema doctrinæ Jansenii*.

(2) Cfr. ibid. part. II, quæst. IX, art. II, unica concl. Cfr. etiam Deschamps, op. cit. lib. III, disp. III, cap. 6, nec non Car. Du Plessis d'Argentré, *Varie quæstiones theologicæ*, Paris. 1712, Opusc. I, *De voluntaria necessitate, et morali impotentia recte agendi*, etc. contra Nicolium accurata disputatio.

(3) N. 49.

quæ scribit idem S. Doctor. in lib. II, *De peccat. merit. et remiss.*, ubi: *Nolunt, inquit, homines facere quod justum est, sive quia latet an justum sit, sive quia non delectat. Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius quod bonum sit novimus, eoque delectamur ardentius* (1). 3° Quod vel ex ipsa gratiæ actualis definitione colligitur, quam S. Pater toties præbet, dum eam vocat *inspirationem dilectionis, amoris, charitatis*, etc. aut *victricem delectationem* (2). 4° Quæ quidem omnia de sola delectatione antecedenti ac indeliberata intelligi possunt. Quid enim aliud ipsa delectationis vox denotat nisi amorem indeliberatum et antecedentem? 5° Amor siquidem deliberatus non est delectatio, sed fructus præviæ delectationis. Quoties propterea S. Augustinus majorem delectationem nominat, de præviæ delectatione loquitur atque de amore indeliberato. 6° Quamvis nec ratiocinationibus opus sit, cum satis aperte ipsemet mentem suam declaret, scribens (*Lib. de Spir. et Litt.*): *Per fidem confugiat ad misericordiam Dei, ut det quod jubet, atque inspirata gratiæ suavitate per Spiritum Sanctum faciat plus delectare quod præcipit, quam delectat quod impedit* (3). 7° Vere igitur dixeris systema delectationis relative per gradus necessario victricis germanum S. Augustini systema esse; quod ipse perpetuo inculcat, quodque ab eo Jansenius mutuatus est ac luculentius explanavit.

Resp. ad 1, *Dist.* Quod amplius nos delectat delectatione deliberata et electiva, seu consequenti, *conc.*; delectatione indeliberata et voluntatis assensum præveniente, secundum id agamus necesse est, *neg.* Sensus itaque istius effati est: Secundum id operemur necesse est, quod magis diligimus, seu secundum id quod magis arridet; ita ut necessitas non sit nisi consequens. En quomodo mentem suam aperiat S. Doctor paulo post citata verba: *Manifestum est, inquit, certe secundum id nos vivere, quod sectati fuerimus; sectabimur autem quod dilexerimus. Itaque si ex adverso existant duo, præceptum justitiæ et consuetudo carnalis, et utrumque diligitur, id sectabimur, quod amplius dilexerimus.... sed pax Christi vincat in cordibus nostris* (4).

Verum ut omnis vocis ambiguitas removeatur, quæ passim adversarii abutuntur in exponenda mente S. Augustini, animadvertendum est, duplicem a S. Doctore distingui delectationem, alteram *objectivam* seu inhaerentem objecto ipsi, quod vel pulchritudine sua vel suavitate aliis illecebris necessario et antecedenter mentem aut sensum allicit; et hæc delectatio nec subest rationis imperio, nec ipsam invitam determinat ad agendum; alteram vero *subjectivam*, quæ ex arbitrii seu voluntatis determinatione pendet, ac libera propterea omnino est, et electiva dicitur et consequens. Delectatio objectiva tam

(1) Cap. 18.

(2) Ibid. lib. IV, ad Bonif. cap. 5, n. 11; *De peccat. merit.* lib. II, cap. 19, n. 32 et 33, etc.

(3) Cap. 29, n. 51.

(4) *Expos. Epist. ad Gal.* n. 54.

competit gratiæ quam concupiscentiæ, quibus anima antecedenter, indeliberate, imo necessario urgetur; nec enim anima potest non sentire quod sentit, neque potest non allici aut titillari ex inhaerente ipsis objectis dulcedine ac suavitate. Delectatio autem subjectiva cum subsit mentis imperio, ex ea pendet, ita ut ex duabus objectivis, quæ sibi offeruntur, delectationibus, et a quibus ad opposita urgetur, perpendis motivis aliisque præstitis quibus opus est, ad unam potius quam ad alteram se flectat, unam præ altera amplectatur et eligat, in una potius quam in altera delectetur (1). Cum vero de utraque passim delectatione loquatur S. Augustinus, qui ejus auctoritate abutuntur, utramque miscent atque perturbant, ut videantur absurdam doctrinam ex Augustino haurire; eidemque S. Doctori eam adscribere non verentur. Ceterum, quoties S. Doctor loquitur de gratiæ aut concupiscentiæ, toties eis adscribit delectationem objectivam; quoties vero de mentis assensu ac de effectibus gratiæ et concupiscentiæ toties, pariter loquitur de delectatione deliberata, conse-

(1) Placet hæc omnia confirmare ex iis, quæ habet S. Doctor, *Serm. XVII De verbis Apostoli*; ubi latissime et ex professo hanc versat materiam, de qua sic incipit loqui, cap. 2, dicens: *Inter omnia, quæ delectant, plus te delectet ipsa justitia* (en duplicem delectationem, objectivam et subjectivam); *non ut alia non delectent* (objective), *sed plus illa* (justitia) *delectet* (delectatione subjectiva, quæ ab electione pendet). *Delectat enim quædam naturaliter* (id est, non libere, sed necessario) *infirmum nostrum, ut cibis et potus delectant esurientes atque sitiennes; ut nos delectant hæc lux, quæ de cælo funditur... delectat canora vox et suavissima cantilena, delectat odor bonus, delectat etiam tactum nostrum quæcumque pertinent ad carnis aliquam voluptatem. Et hæc omnia, quæ nos delectant in sensibus corporis, aliqua licita sunt. Delectant enim, ut dixi, oculis spectacula ista magna naturæ; sed delectant oculos etiam spectacula theatrorum. Hæc licita, illa illicita. Psalmus sacer suaviter cantatus delectat auditum; sed delectat auditum etiam cantica histrionum. Hoc licite, illud illicite. Delectant olfactum flores et aromata, et hæc Dei creatura; delectant olfactum etiam thura in aris demoniorum. Hoc licite, illud illicite... Videtis ergo, charissimi, esse in istis corporis sensibus licitas et illicitas delectationes. Justitia sic delectet, ut vincat etiam licitas delectationes; et ei delectationi, qua licite delectaris, præpone justitiam. Ergo ex mente S. Doctoris ab electione nostra ac optione pendet in uno potius objecto quam in altero delectari, quod falsum esset, si ipse loqueretur de delectatione antecedente ac trahente necessario assensum nostrum. Magis hoc patet ex pluribus exemplis, quæ ipsemet subjicit, ibid. cap. 3, ad rem hanc declarandam, fidei nempe et carnis, servi deformis et fidelis ac servi speciosi et infidelis, auri et justitiæ, etc. De hac porro delectatione subjectiva deliberata, consequenti, quæque ab electione pendeat, disserere S. Augustinum in celebri effato, quo tantopere abutitur Jansenius: *Quod amplius nos delectat, secundum hoc operemur necesse est, patet ex integro contextu, qui ita se habet: Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est; ut, verbi gratia, occurrit forma speciosa femine, et movet ad delectationem fornicationis; sed si plus delectat pulchritudo illa intima et sincera species castitatis, per gratiam, quæ est in fide Christi, secundum hanc virginitatem, et secundum hanc operamur. Agit igitur de actione externa, docetque, nos operari exterius secundum id, quod per electionem et deliberatum voluntatis actum magis amamus.**

quenti ac libera seu subjectiva. His declaratis, ita singillatim ad propositas difficultates respondemus.

Ad 2, *Neg.* Ad prob. *Dist.* Loquitur S. Doctor cit. loc. de delectatione subjectiva et consequenti comparate ad delectationem objectivam et antecedentem, *conc.*; loquitur de sola delectatione antecedenti, *neg.* Responsio patet ex dictis et ex verbis ipsis.

Ad 3, 4, 5 et 6 *Dist.* Ageas de delectatione objectiva in ordine ad subjectivam, *conc.*; secus, *neg.* Eadem enim est responsio. Nam, detecta æquivocatione seu potius adversariorum fraude, difficultates omnes ex se concidunt.

Ad 7, *Neg.* Tantum enim distat mens S. Augustini a mente et sensu Jansenii, quantum lux a tenebris ac cælum a terra; ut ex superius facta animadversione constat, et qua sola cetera omnia, quæ huc referuntur, quæque sive ex S. Augustino, sive ex ratione petita objici possent, facile disjiciantur, quin tempus in iis evanescendis teramus est (1).

ARTICULUS II. — Theologorum systemata circa gratiæ efficaciam.

In eo omnes catholici Theologi conveniunt adversus Novatores et Jansenistas, hominem liberum esse sub gratiæ prævenientis motione ac libere eidem cooperari, prout definitum est in Concilio Tridentino.

Dissidium tantummodo inter ipsos exoritur, quum conciliare volunt infallibilem gratiæ efficaciam cum libera hac humanæ voluntatis cooperatione, ita ut homo, quem gratia prævenit, semper possit, si velit, ei resistere aut obtemperare. Varia porro ad hoc excogitata sunt ac circumferuntur in scholis catholicis systemata seu opiniones. Ad tria præcipua omnia commode revocari possunt: ad systema scilicet Thomistarum, Augustinianensium et Congruistarum. Maxima, qua per nos licebit, perspicuitate eorum quodque cum suis fundamentis et exceptionibus, quibus urgetur, exponemus, ut inde, quemadmodum præfati sumus, liceat cuique, quod sibi magis ariserit meliusque propositum finem obtinere videbitur, adoptare; cum nullum Ecclesia judicium de iis tulerit.

§ 1. Systema Thomistarum.

Gratia efficax in sensu Thomistarum ea est, quæ adnexam habet prædeterminationem physicam, qua Deus antecedenter ad voluntatis electionem sic eam determinat ad actum eliciendum, ut repugnet eam illud non velle ad quod movetur, cum hæc prædeterminatio includat actum ipsum volitionis, eumque efficiat seu producat. Hæc autem prædeterminatione instructus homo non modo semper ac infallibiliter

(1) Cfr. Tricassin. *De indifferenti lapsi hominis arbit.* part. II, sect. LI; tum Dechamps, *De hæresi Janseniana*, lib. III, disp. III, cap. 6 et seq. Dionys. Petavii, *De Tridentini Concilii interpretatione*, et S. Augustini doctrina, lib. un. item *De delectationibus cœlesti ac terrena ad gradum superioritatem trahentibus secum infallibiliter id, quod magis delectat*, duplex disputatio, altera polemica, altera scholastica, auctore Jos. Carpani S. J. in *Thesaurio Theolog. Zachariæ*, tom. V.